

Simon Rico: Trots kritiken fortsätter EU att förse sig med gas från Azerbajdzjan

Mediapart, 18 oktober 2022

För att minska beroendet av rysk gas uppmuntrar EU medlems- och kandidatländerna att välja naturgas från Azerbajdzjan. Och glömmet i förbifarten att det också här handlar om en korrumperad och krigförande diktatur.

”Idag inleds en ny era för Bulgarien och sydöstra Europa. [...] Synonymt med frihet och oberoende av rysk gas kommer [denna gasledning] att förändra situationen för Bulgarien och stå för europeisk trygghet på energiområdet.” Den 1 oktober hyllade EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen i dessa entusiastiska ordalag att gasledningen mellan Grekland och Bulgarien tagits i bruk.

Denna 182 kilometer långa ledning kommer att ge Bulgarien möjlighet att diversifiera sin försörjning beträffande gas. Tidigare var man till 77 procent beroende av rysk gas. Och detta i ett läge då Gazprom sedan i april har ”inställt” leveranserna som reaktion på Bulgariens ”ovänliga” handling att sluta upp bakom de västliga sanktionerna.

Det handlar om förlängningen av Trans Adriatic Pipeline (TAP), som sedan slutet av 2020 transporterar gas från Azerbajdzjan från Kaspiska havet ända till södra Italien, via Turkiet, Grekland och Albanien. Detta projekt inleddes 2009, några månader efter att Vladimir Putin mitt i vintern skurit av leveranserna till Ukraina och orsakat oro i stora delar av Europa, och har drabbats av stora förseningar fram till den ryska invasionen i år.

Sanningen att säga drömmet alla länder i östra Europa idag om azerisk naturgas och ett stort antal politiska ledare fanns på plats när projektet under stor pompa och ståt invigdes i Sofia. Serbiens president Aleksander Vucic missade inte tillfället att hylla sin azeriske kollega och jämförde Ilham Aliyev med en ”rockstjärna”. Medan Rumänien, Ungern och Slovakien redan kräver att framtida gasledningar ska bekostas via EU-fonder.

Allt detta torde inte vara något som misshagar EU-kommissionen. Den 18 juli gjorde Ursula von der Leyen ett uppmärksammat besök i Azerbajdzjan för att där underteckna ett avtal om fördubbling av gasleveranserna till EU fram till 2027 i syfte att minska beroendet av rysk gas.

Men vem är det som har mest att vinna på den uppgörelsen?

”Första bästa seriösa expert kommer att tala om att Azerbajdzjan inte har någon annan tänkbar marknad än Europa för sin gasexport”, säger Pierre Terzian, chef för konsultföretaget Pétrostratégie. Landet har ”ett avgörande behov av att sälja sin gas”, fortsätter han, i ett läge när dess oljereserver är på väg att vara uttömda och de kolossala investeringarna i gas - ”drygt 40 miljarder dollar” - ännu inte blivit lönsamma. ”Men EU har beslutat att inte längre konsumera någon gas från 2050 för att rädda klimatet. För Baku är det därmed nu eller aldrig.”

Bland investeringarna i fyndigheterna *offshore* i Kaspiska havet, som nu är tänkta att försörja EU, återfinns bland annat Lukoil, en annan rysk gigant när det gäller fossila bränslen. I mitten av februari satsade gruppen 1,5 miljarder euro för att kunna tillskansa sig 9,99 procent av projektet Shah Deniz

2 och därmed bli näst största aktieägare, efter brittiska BP, till denna fyndighet 70 kilometer ut i havet utanför Baku.

Hösten 2021 satsade Lukoil också i prospekteringen SWAP, som slutligen fick överges i juni. Ett beslut ”i överensstämmelse med Rysslands och Azerbajdzjans nationella intressen vad gäller utvecklingen av samarbetet på energiområdet”, förklarade då bolagets vd, Vagit Alekperov.

Från azeriskt håll gnuggar man händerna. ”Den totala volymen av leveranser till EU 2022 kommer att uppgå till 12 miljarder kubikmeter”, dvs en ökning med 30 procent jämfört med 2021, meddelade i september energiminister Parviz Shahbazov. En månad senare fyllde president Ilham Aliyev på med: ”Azerbajdzjan är idag en trovärdig leverantör av gas till Europa och kommer snart också att leverera elektricitet.”

Ilham Aliyev sitter vid makten sedan 2003 då han efterträdde fadern Heydar, tidigare KGB-officer och mannen bakom en statskupp tio år tidigare. Han är idag en av de rikaste personerna i sitt land med en förmögenhet uppskattad till 900 miljoner euro. Av *Panama Papers* framgick att han och hans familj hade stora intressen i fastighetsbranschen i Europa och att hans barn fanns registrerade som aktieägare i 44 företag på Brittiska Jungfruöarna.

Journalisterna i OCCRP [Organised Crime and Corruption Reporting Project] publicerade därefter en stor enkät, där det framgick att Aliyevs regim mellan 2012 och 2014 satsat 2,5 miljarder euro för att ”köpa sig” stöd bland den politiska eliten inom EU. Idrott, medier och kultur hade också fått del av den azeriska mannen.

Azerbajdzjan ligger som nummer 128 (av 180 länder) på Transparency Internationals lista över korruption, men Aliyevs regim behöver nog inte oro sig: någon fri press existerar inte och de fåtaliga oppositionella har tystats. ”Ingen oberoende tv eller radio sänder från landet och alla kritiska tidningar har fått stänga”, säger Reportrar utan gränser. Och när det gäller pressfrihet kommer landet först på 154:e plats internationellt.

Nu börjar röster höjas inom EU med kritik av den ”diversifiering” som Bryssel är så entusiastisk över. ”Förutom att detta initiativ fullföljer hetsjakten på fortsatt exploatering av vår planets tillgångar gör det också att EU hamnar i nytt beroende av en stat med krigiska ambitioner”, skrev exempelvis några franska EU-parlamentariker i ett debattinlägg i somras.

Oro för nytt krig

I mitten av september bröt våldsamma strider ut med Armenien i Nagorno-Karabach med nära hundra döda. Det hela ledde till oro för att ett nytt krig skulle blossa upp två år efter det 44 dagar långa krig då Baku återerövrade cirka 20 procent av de omstridda områdena. Vilket alls inte hindrade president Ilham Aliyev från att, belåtet leende bakom den yviga mustaschen, åka till Sofia i samband med invigningen av kopplingen av ledningen mellan Grekland och Bulgarien.

I en intervju med *Euractiv* säger den tjeckiska EU-parlamentarikern Marketa Gregorova att representanter för Azerbajdzjan ”klart intensifierat” sin närvaro i Strasbourg och Bryssel efter Ursula von der Leyens besök i Baku i somras.

Gregorova är vald för Piratpartiet, som tillhör samma grupp som de gröna i EU-parlamentet, och anser att EU borde ha lärt sig något av sina erfarenheter av Ryssland och inte öka beroendet av andra stridslystna diktaturer. I synnerhet som den text som EU-kommissionens ordförande undertecknat, där det talas om långvarigt samarbete, saknar kontrollmekanismer.

”Ett farligt exempel”, understryker Markera Gregorova. Risken finns att det kommer att leda till finansiering av den korruption och kränkning av mänskliga rättigheter som präglar den auktoritära azeriska regimen. För att inte tala om risken för att gaskranen kommer att stängas om EU riktar alltför hård kritik mot Baku beträffande Nagorno-Karabach.

(Översättning Björn-Erik Rosin.)